

RELAȚIILE MOLDO-ROMÂNE ÎN PERIOADA SOVIETICĂ: ANUL 1956**Ruslan ȘEVCENCO***Universitatea de Studii Europene din Moldova*

In the earlier years Post Stalinism period (1953-1955) Moldova's relations with Romania wore an episodic character, and were limited more to the relationship between artists groups, women's organizations and officials from the cultural field. But since 1956 the Moldovan-Romanian cultural relations spread significantly and include many new areas - agriculture (the first delegates "peasant" appear), sports, youth and even relationship between party and state officials. The number of tourists who visited Moldova in Romania grows permanently.

Spre deosebire de anii 1953-1955, în 1956 relațiile culturale moldo-române iau amploare și includ multe domenii noi. Investigarea și elucidarea acestor relații constituie scopul prezentului articol. Ca sursă de bază ne-a servit presa republicană, deoarece în arhivele țării relațiile moldo-române din 1956 nu sunt reflectate, fapt regretabil. Doar în presă s-a menționat că „în republica noastră au fost în vizită delegații ale activiștilor pe tărâm social, ale oamenilor de artă și literatură din România” [1].

La 22 mai 1956, la invitația Marii Adunări Naționale a României, delegația Sovietului Suprem al URSS în frunte cu membrul Prezidiului Sovietului Suprem al URSS F.Kozlov a plecat în Republica Populară Română (RPR). Delegația avea în componență doar funcționari de stat de rang înalt din diferite republici unionale. Moldova a fost reprezentată de către vicepreședintele Guvernului A.Diordiță. Este semnificativ faptul că în mass-media, conform rigorilor staliniste, nu se utiliza termenul „oficial”. Presiunea sovietică exercitată asupra țărilor Europei de Est în perioada examinată a fost atât de puternică, încât nici presa din URSS nu informa că are loc careva vizită în altă țară, chiar dacă aceasta făcea parte din blocul țărilor socialiste. Informația era prezentată într-un mod deosebit, creându-se impresia că autorul acesteia comunică despre vizita delegației unei republici unionale în altă republică unională, deși, de fapt, se menționează că delegația a fost condusă de către ambasadorul României la Moscova I.Rab [2]. Vizita a durat două săptămâni. Potrivit afirmațiilor lui F.Kozlov, „membrii delegației au văzut și au aflat atâtea lucruri bune, încât îmi este greu să redau aici toate impresiile”. Membrii delegației URSS au fost plăcut impresionați de discuțiile cu persoanele din toate sferile sociale: cu tineretul, intelectualitatea, cu simpli muncitori, țărani. F.Kozlov a mai declarat: „Vom păstra pentru totdeauna în memoria și inimile noastre sentimentele de dragoste exprimate de poporul român față de popoarele Uniunii Sovietice” [3].

În aprilie 1956 delegația Marii Adunări Naționale a României a vizitat Moldova. Oaspeții au avut ocazia să vadă Moldova, monumentele cultural-istorice ale Chișinăului și, potrivit tradiției din perioada sovietică, au mers la fabrica de tricotaje „Steaua Roșie”, unde au luat cunoștință de modul de organizare a activității întreprinderii. În cinstea oaspeților, în curtea fabricii a fost organizată o manifestare. Oaspeții români au vizitat Universitatea de Stat din Moldova (USM), în sala de ședințe a căreia a fost organizată o adunare. Membrii delegației au fost întâmpinați de către rectorul USM V.Cepurnov și de studentul A.Ceban. Invitații români au vizitat Parcul de Cultură și Odihnă, unde au rămas impresionați de scara-cascadă – mândria de atunci a orașului. La 25 aprilie delegația a fost împărțită în două grupe: prima a plecat în colhozul „Miciurin” (r-nul Strășeni), unde membrii delegației au vizitat orașelul zootehnicienilor și Casa de cultură, altă grupă – în sovhozul „Grătiești”. În seara aceleiași zile Președintele Sovietului Suprem al RSSM S.Cojuhari a organizat o recepție în cinstea oaspeților. La 26 aprilie delegația română s-a întors în țară [4].

Începând cu anul 1956, delegațiile române și cele sovietice, care veneau în vizită cu trenul, erau conduse până la orașul Ungheni, respectiv, de ambasadorul României la Moscova și de ambasadorul URSS la București. În cazul în care era vorba despre vizita delegației române, la Ungheni venea și reprezentantul conducerii Ministerului de Externe al URSS cu subalternii. Prezența conducerii comitetului raional de partid Ungheni și a executivului raional era obligatorie. Spre exemplu, la 24 noiembrie 1956 la Ungheni a venit delegația guvernamentală română condusă de președintele Consiliului de Miniștri Ch.Stoica. Delegația a fost însoțită de către ambasadorul sovietic la București A.Epișev. La gara feroviară din Ungheni delegația a fost întâlnită de către viceministrul de externe sovietic N.Patolicev, vicepreședintele Guvernului Moldovei N.Șciolokov, noul ambasador al României în URSS M.Dalea, secretarul comitetului raional de partid Ungheni L.Smirnov, președintele comitetului executiv raional A.Omelcenko ș.a. [5].

În presa republicană încep să fie menționate vizitele conducerii locale de partid și de stat. La 6 septembrie 1956 la Vulcănești a sosit delegația funcționarilor de partid și a sovietelor din regiunea Galați (25 persoane în frunte cu I.Gaie) – la invitația colegilor lor din raioanele Cahul și Vulcănești. Oaspeții au fost întâmpinați de către conducerea raională – secretarii comitetelor raionale S.Țelikov și V.Komarov, de către conducerea comitetelor executive ș.a. În cinstea invitațiilor a fost organizată o manifestare. După aceasta ei au vizitat colhozul „Sovetskii Dunai”, sovhozul „Ciumbai”, cooperativele de producție agricolă „30 let Octeabrea”, „Malenkov” și Stația de mașini și tractoare din Vulcănești [6].

În perioada 22-24 august 1956 la Chișinău s-a aflat o altă delegație română – de data aceasta de comsomoliști, condusă de C.Amarii, care a vizitat orașul cu ocazia sărbătorii naționale a României – 23 august. Pentru invitații la Filarmonica Moldovenească a fost organizată o seară a prieteniei, care a fost condusă de către prim-secretarul CC ULCTM V.Buga. Invitații au fost salutați de către comsomoliștii locali, apoi a fost organizat un concert artistic pentru amatori. Cu aplauze furtunoase au fost întâlniți interpreții de cântece populare românești – P.Ionașcu, textilistă din Suceava și M.Radu, învățătoare din Iași. În următoarea zi comsomoliștii români au făcut o vizită la fabrica de încălțăminte „S.Lazo”, apoi au fost organizate întâlniri cu tineretul. În calitate de invitații au fost prezenți la competițiile unionale pentru lupte libere, desfășurate la Chișinău, apoi au vizitat unele localități din republică. La 24 august delegația română s-a întors acasă [7]. În perioada 13-21 octombrie 1956 la Chișinău s-a aflat în vizită, la invitația CC al ULCTM, delegația comsomolistă din România condusă de secretarul comitetului regional Cluj L.Arhideanu. Din delegație făceau parte reprezentanții CC al Uniunii Tineretului Muncitor din România I.Arsuca și J.Tudor și secretarul comitetului raional Lehliu C.Dalban. Invitații au vizitat locurile istorice ale Chișinăului, au analizat experiența organizațiilor comsomoliste sătești. În acest scop, membrii delegației au fost în raioanele Lipcani, Orhei, Slobozia, Bălți, unde au luat cunoștință cum se lucrează în colhozurile și sovhozurile din republică. Ei au atras atenția la faptul că tineretul participă activ în procesul de colectivizare și s-au interesat de grupurile de tineret. De activitatea acestora au luat cunoștință în cooperativa „Lenin” din r-nul Lipcani, apoi au participat, în calitate de observatori, la adunarea zootehnicienilor din r-nul Slobozia. În cinstea membrilor delegațiilor se organizau concerte artistice pentru amatori [8].

Continuau contactele cu organizațiile feminine, care s-au stabilit la începutul anilor '50. Pe lângă vizitele la întreprinderile industriale și la organizațiile care deserveau sfera social-culturală (fabrici de confecții, spitale, ș.a.), întâlniri aveau loc în cadrul Societății române a relațiilor prietenești cu RSSM [9].

La 22 august, în ajunul „Zilei eliberării” (23 august), a fost deschis podul de peste Prut. La deschidere au fost prezenți ministrul transporturilor din RSSM V.Klimanov și viceministrul transporturilor României T.Bliumenfeld. Din partea României a luat cuvânt secretarul comitetului regional Galați I.Gaie, iar din partea Moldovei – președintele comitetului executiv al r-nului Cahul Z.Chiroșko [10].

Imediat după aceasta au început contactele „agricole” moldo-române. După deschiderea podului de lângă Leușeni, la pregătirea căreia au lucrat activ țărani din Moldova și din România, au fost permise și vizitele delegațiilor „țărănești”, conduse de funcționari de partid. Spre exemplu, la 13-15 august 1956 delegația din Huși, condusă de către secretarul comitetului județean de partid Huși D.Zaharia și de secretarul comitetului raional de partid Huși D.Cherazi, a vizitat colhozurile și SMT-urile din raioanele Cărpineni și Leova [11]. Au fost organizate și vizite care nu purtau caracter oficial. În cadrul uneia dintre aceste vizite delegația moldovenească a fost condusă de către ministrul agriculturii F.Coval. În componența acesteia au intrat directorul SMT din Comrat A.Urazovski și președintele colhozului „Lenin” D.Mișcenko. Ei au vizitat colhozul lui Horia, Cloșca și Crișan din s.Căzănești, România [12], SMT Kabodin din reg. București și SMT din Slobozia; în cadrul vizitelor s-a făcut schimb de experiență [13].

În anul 1956, delegația scriitorilor din Moldova a participat la primul congres al scriitorilor români. Membrul delegației E.Bucov a povestit în detalii în paginile presei moldovenești despre modul în care s-a desfășurat congresul, subliniind că literatura română se dezvoltă, tirajele cărților editate cresc în permanență, este popularizată literatura clasică. Totodată, el a menționat că operele multor autori poartă pecetea schematismului, poliloghiei, că nu este înțeleasă metoda „realismului socialist”, că la congres a lipsit critica și auto-critica [14].

La rândul său, și Chișinăul a fost vizitat de către delegația scriitorilor români, care a venit aici la întoarcere de la Kiev. Delegația română a fost condusă de către S.Bugnar, viceministrul învățământului, membru corespondent al Academiei de Științe. În componența delegației intrau A.Pârvu, profesor de matematică, C.Petrescu, M.Breslașu, L.Sededi, scriitori, N.Moraru, jurnalist, C.Micuța, prorector la Institutul de Științe Sociale. Ei au vizitat locurile istorice din capitala Moldovei, muzeul lui Kotovski, Casa-muzeu ce

poartă numele lui A.Pușkin, Parcul de Cultură și Odihnă, Palatul pionierilor, Muzeul de științe ale naturii și o serie de instituții culturale. Președintele Filialei Moldovenești a AȘ a URSS Ia.Grosul a organizat o manifestație culturală în cinstea savanților români, iar scriitorii s-au întâlnit cu colegii lor din Moldova. La 1 noiembrie 1956 delegația română s-a întors în țară [15].

În perioada octombrie-noiembrie 1956 în România s-a desfășurat lunarul prieteniei româno-sovietice. La Iași a fost deschisă expoziția „Relații româno-sovietice de-a lungul secolelor”; au fost editate în limba rusă operele clasicilor români. Din Moldova a plecat în or.Huși delegația artiștilor amatori din Chișinău, care au organizat câteva concerte. La 22 octombrie 1956 la Iași a plecat o delegație de scriitori din Moldova, cu scopul de a participa la serate literare consacrate literaturii sovietice. În componența delegației moldovenești au fost P.Darienco, B.Istru, A.Busuioc, V.Maleva, I.C.Ciobanu, D.Meniuc, P.Zadnipru. Serate similare au fost organizate la Chișinău în perioada 27-28 octombrie 1956, cu participarea scriitorilor români N.Istrati, A.Dima, N.Barbu, M.Dumitriu, L.Dumbrovă, A.Andriescu [16]. În presa Moldovei erau publicate articole despre impresiile frumoase ale participanților la lunar din partea Moldovei, în special ale colectivului de dansatori de la fabrica de tricotaje „Steaua Roșie”, care a vizitat România în octombrie 1956 [17].

La 3 noiembrie 1956 la Chișinău a sosit ansamblul instrumental din România sub conducerea dirijorului orchestrei simfonice a radioului din București N.Predescu, care timp de peste două luni a fost în turneu prin URSS. În componența ansamblului se aflau cunoscuții interpreți de cântece populare M.Lătărețu și A.Grozuță. Muzicanții români au fost la Moscova, Ivanovo, Iaroslavl, Oriol, Kursk, Gorki (astăzi Nijni Novgorod – R.Ș.), Odesa. În Moldova ansamblul planifica să susțină 8 concerte [18].

La invitația Ministerului Culturii, Uniunea Sovietică a fost vizitată de către Ș.Constantinescu, șeful Catedrei de Pictură Monumentală a Academiei Bucureștene de Artă, P.Constantin, șeful Catedrei de Știință a Artelor a acestei Academii, M.Cămăruță, președintele Uniunii din Iași a pictorilor români. Înainte de a veni la Chișinău, ei au vizitat Moscova, Leningradul (astăzi Sankt Petersburg), Kievul. La Chișinău ei au avut posibilitatea să vadă cum arată atelierele pictorilor din Moldova și s-au întâlnit cu maestrul în domeniul artei plastice din capitala republicii. La această întâlnire s-a propus să se stabilească relații între pictorii din ambele țări, propunerea fiind considerată binevenită în acest sens [19].

Relațiile moldo-române și-au găsit dezvoltare și în sfera turismului. La 13 iunie 1956 la București a fost trimisă a treia grupă turistică. În România ele au vizitat locurile istorice ale Bucureștiului, au fost la Sinaia, în or.Stalin (astăzi Brașov – R.Ș.), au făcut vizite la uzine, fabrici, teatre, muzee [20].

În ceea ce privește contactele sportive, stabilite între cele două țări, putem menționa meciul de fotbal desfășurat la 3 septembrie 1956 la Chișinău între echipa din liga superioară a URSS „Burevestnik” și „Energia” (Stalin), care atunci era în fruntea clasamentului din liga I a campionatului român. Cu mari eforturi depuse, fotbalistii moldoveni au ieșit spre sfârșit învingători în această competiție: 3:2 [21]. După meci invitații români au vizitat fabrica de tricotaje „Steaua Roșie”, fabrica de fermentare a tutunului, colhozul „Biruința” din r-nul Strășeni, unde s-au familiarizat cu administrația, cu activitatea colectivului de educație fizică „Colhoznicul”, după care au vizionat și concertul artiștilor estradei moscovite, desfășurate la Chișinău. Vizita s-a încheiat cu o recepție, organizată de către Comitetul pentru educație fizică și sport de pe lângă Guvernul RSSM [22]. Aceasta a fost prima delegație sportivă a României în Moldova Sovietică, iar în octombrie 1956 Comitetul pentru educație fizică și sport a primit o scrisoare de la Prezidiul Societății Sportive „Energia”, aflat la București, în care Comitetul a mulțumit pentru primire și a înaintat propunerea de a organiza în continuare întâlniri ale sportivilor moldoveni și români, invitând echipa „Burevestnik” în România. La 4 noiembrie 1956 această echipă a câștigat și al doilea meci cu „Energia” – 3:2, iar alte meciuri („Energia”, Ploiești), Iași (selecționata orașului) s-au încheiat cu egalitate 1:1 [23].

În concluzie putem menționa că extinderea treptată a contactelor moldo-române a atins toate sferile relațiilor reciproce, chiar și cea mai conservativă din ele – relațiile dintre structurile partidelor comuniste din Moldova și România. Aceasta deși, potrivit ordinii stabilite, întâlnirile între funcționarii de partid se efectuau doar între cei din raioanele aflate la frontieră, divizate numai de râul Prut. Reprezentanții r-nului Edineț nu puteau să plece în Huși și invers, pentru că raionul nu se afla la hotar cu acesta. Organizațiile comsomoliste din România se interesau atât de organizarea activității comsomoliste în satul moldovenesc, cât și de rolul comsomolului. Începe formarea primelor delegații de țărani, însă conducerea de partid nu avea încredere în ele, de aceea includea în componența lor mai mulți reprezentanți ai conducerii sovietice și de partid. Au început și contactele între scriitorii moldoveni și cei români, care s-au dezvoltat vertiginos. Fluxul turiștilor din Moldova, care vizitau România, era în permanentă creștere. În 1956 au fost organizate primele meciuri de fotbal între Moldova și România, care de la început au trezit un interes deosebit în rândul spectatorilor.

Referințe:

1. Футболисты «Буревестника» выехали в Румынию // Советская Молдавия, 1956, 3 ноября.
2. Отъезд в Румынию делегации Верховного Совета СССР // Советская Молдавия, 1956, 23 мая.
3. Отъезд из Бухареста делегации Верховного Совета СССР // Советская Молдавия, 1956, 6 июня.
4. Пребывание делегации Великого Народного Собрания Румынской Народной Республики в Молдавии // Советская Молдавия, 1956, 26 апреля; Отъезд на родину делегации Великого Народного Собрания Румынской Народной Республики // Советская Молдавия, 1956, 27 апреля.
5. Прибытие в СССР Правительственной делегации Румынской Народной Республики // Советская Молдавия, 1956, 25 ноября.
6. Румынские гости в Молдавии // Советская Молдавия, 1956, 7 сентября; Пребывание румынских гостей в Молдавии // Советская Молдавия, 1956, 8 сентября.
7. Румынская молодежь в Кишиневе // Советская Молдавия, 1956, 23 августа; Делегация румынской молодежи в Кишиневе // Советская Молдавия, 1956, 24 августа; Отъезд из Кишинева делегации румынской молодежи // Советская Молдавия, 1956, 25 августа.
8. Румынская молодежная делегация в Молдавии // Советская Молдавия, 1956, 14 октября; Румынская молодежная делегация выехала на родину // Советская Молдавия, 1956, 24 октября.
9. В гостях у друзей // Советская Молдавия, 1956, 26 апреля.
10. Торжественное открытие моста через реку Прут // Советская Молдавия, 1956, 23 августа.
11. Румынская сельскохозяйственная делегация в Молдавии // Советская Молдавия, 1956, 14 августа; Румынская сельскохозяйственная делегация отбыла на родину // Советская Молдавия, 1956, 17 августа.
12. Годяну Л. Советы друзей // Советская Молдавия, 1956, 27 октября.
13. Дружба механизаторов Молдавии и Румынии // Советская Молдавия, 1956, 3 января.
14. Буков Е. На первом съезде румынских писателей // Советская Молдавия, 1956, 7 июля.
15. Румынские писатели и деятели культуры в Кишиневе // Советская Молдавия, 1956, 2 ноября.
16. В дни месячника румыно-советской дружбы // Советская Молдавия, 1956, 23 октября; В Румынию для участия в месячнике румыно-советской дружбы // Советская Молдавия, 1956, 24 октября.
17. Нистрянэ Е. Встреча с румынскими друзьями // Советская Молдавия, 1956, 25 октября.
18. К гастролям румынских артистов в Молдавии // Советская Молдавия, 1956, 4 ноября.
19. На встрече с деятелями изобразительного искусства Румынии // Советская Молдавия, 1956, 13 декабря.
20. Молдавские туристы выехали в Румынию // Советская Молдавия, 1956, 14 июня.
21. Футболисты Румынии приезжают в Кишинев // Советская Молдавия, 1956, 2 сентября; Зеленин В. Румыния-Молдавия // Советская Молдавия, 1956, 4 сентября.
22. Пребывание румынских футболистов в Кишиневе // Советская Молдавия, 1956, 5 сентября.
23. Футболисты «Буревестника» выехали в Румынию // Советская Молдавия, 1956, 3 ноября; Первое выступление «Буревестника» в Румынии // Советская Молдавия, 1956, 6 ноября; «Буревестник» (Кишинев) – Яссы (сборная) 1:1 // Советская Молдавия, 1956, 10 ноября.

Prezentat la 27.05.2011